

Jolanta Kovalevskaitė

Vytauto Didžiojo universitetas, Lietuva

Jurgita Vaičėnienė

Vytauto Didžiojo universitetas, Lietuva

TECHNOLOGIJOS IR PRAKTINĖS UŽDUOTYS VERTIMO MOKYME: STUDENTŲ NUOMONĖS TYRIMAS

Santrauka. Vertimo mokymo tema itin aktuali dėstytojams, siekiantiems kokybiškai perteikti studentams dabartinėje vertimo rinkoje reikalingas kompetencijas. Lietuvoje vertimo mokymui neskiriama pakankamai dėmesio, trūksta tyrimų, pristatančių šiuolaikinius technologijų taikymu grįstus vertimo mokymo metodus. Šiame tyrime siekta išbandyti technologijas, kurios galėtų padėti gerinti vertimo mokymo(si) procesą. Bandymui atlikti pasirinktas įrankis *Hypal* (Obrusnik & Thomas, 2015), skirtas rinkti duomenis besimokančiųjų vertėjų tekstynui ir leidžiantis atlikti duomenų analizę, panaudojant klaidų žymėjimo ir klaidų statistikos funkcijas. Įrankis *Hypal* tyrime naudotas teikiant grįžtamąjį ryšį studentams apie jų atliekamus vertimus. Tyrime dalyvavo 11 Vytauto Didžiojo universiteto Taikomosios anglų kalbotyros magistro programos studentų. Taikant anketinės apklausos metodą, siekta išsiaiškinti: a) kaip studentai vertina įrankį *Hypal* ir galimybę jo aplinkoje gauti grįžtamąjį ryšį; b) kaip vertinamos išbandytos vertimo užduotys, jų turinys ir įvairovė. Apklausos rezultatai rodo, kad įrankis *Hypal* tyrimo dalyviams atrodo nesudėtingas, o galimybės gauti grįžtamąjį ryšį *Hypal* aplinkoje yra geros: kiekvienas studentas gali matyti, kur ir kokias klaidas padarė, gauti dėstytojo komentarą ir (ar) pasiūlytą tinkamesnį vertimo variantą. Studentai teigiamai vertina parinktų versti žanrų įvairovę. Teigiama, kad tokio pobūdžio užduotys padeda geriau suvokti skirtingų žanrų tarpkultūrinius, kalbinius ir stiliaus ypatumus, pritaikyti teorines žinias praktikoje. Studentai siūlo didinti užduočių skaičių, be to, norėtų versti kuo įvairesnio pobūdžio tekstus, kurių ilgį ar žanrą galėtų pasirinkti pagal poreikį. Straipsnyje aptarti vertimo mokymo(si) aspektai parodo, kad naudojant įrankius, kurie padėtų efektyviau, aiškiau ir detaliau teikti grįžtamąjį ryšį studentams, galima būtų ne tik geriau organizuoti savarankišką studentų mokymąsi, bet ir didinti praktikos užduočių kiekį ir įvairovę.

Pagrindinės sąvokos: vertimo mokymas(is), vertimas raštu, vertimo mokymo užduotys ir įrankiai, *Hypal*.

Įvadas

Organizuojant vertimo studijas Lietuvos universitetuose, siekiama tobulinti vertimo studijų programas⁴⁸, vykdyti arba kurti naujas specializuotas vertimo programas⁴⁹. Tokios aplinkybės skatina diskutuoti apie vertimo mokymo(si) procese taikomus metodus. Vertimo mokymo tema itin aktuali dėstytojams, kurie

⁴⁸ VU Vertimų studijų katedros vykdomas projektas „Aukštos kvalifikacijos vertėjų rengimo kokybės gerinimas ir plėtra“ (VP1-2.2-ŠMM-04-V-02-002).

⁴⁹ Pvz., BA studijų programa *Technikos kalbos vertimas* (KTU) arba BA studijų programa *Audiovizualinis vertimas* (VU KHF).

susiduria su iššūkiais efektyviai diegti studentams kompetencijas, reikalingas dabartinėje vertimo rinkoje (Beeby, 2000; Maskaliūnienė, Kaminskienė, 2012). Lietuvoje vertimo mokymo tyrimams neskiriama pakankamai dėmesio, nors problemos, aptariamoms užsienio kolegų darbuose (žr., pvz., Gonzáles Davies, 2005), ne mažiau aktualios. Lietuvių autorių straipsniuose dominuoja literatūrinių kūrinių vertimų analizė, dėmesys skiriamas pavieniems probleminiams vertimo aspektams, trūksta šiuolaikinius vertimo mokymo metodus pristatančių tyrimų. Nors Lietuvoje sukaupta nemažai vertimo mokymo patirties (pvz., Ambraso-Sasnavos (1978, 1984), Armalytės ir Pažūsis (1990), Leonavičienės (2010), Pažūsis (2014) darbai), atsižvelgiant į keliamus iššūkius svarbu ieškoti tinkamos pusiausvyros tarp vertimo teorijos ir praktinių užduočių bei integruoti technologijas, skirtas vertimo mokymui(si).

Praktikos stoka yra aktuali problema ir kai kuriose kitose Europos šalyse, kuriose vertimo studijos, nepaisant ilgamečių tradicijų, taip pat susilaukia kritikos dėl per didelio dėmesio teorijai, atotrūkio nuo rinkos poreikių (Pym, 2011, p. 481). Kaip matyti iš negausių apklausų (pvz., Li, 2002), studentai pasigenda daugiau praktinių seminarų, išsamesnio ir kokybiškesnio grįžtamojo ryšio iš dėstytojo apie savo vertimus. O juk grįžtamojo ryšio kokybė lemia būsimų vertėjų gebėjimus: teigiama, kad dėl konstruktyvios kritikos studentui gali formotis gilesnis suvokimas apie vertimo problemas (Secarā, 2005). Todėl reikėtų atitinkamai tobulinti ir vertimo mokymo procesą. Viena iš priemonių – taikyti technologijas, kurios padėtų individualizuoti mokymą, rengti užduotis, ugdančias studentų savarankiškumą ir pan.

2015 m. vasario–gegužės mėnesiais Vytauto Didžiojo universiteto Taikomosios anglų kalbotyros magistro studijų programos Kontrastinės anglų–lietuvių kalbų stilistikos kurso metu trims vertimo užduotims atlikti panaudotas įrankis *Hypal* (Obrusnik, 2014; Obrusnik & Thomas, 2015). Semestro pabaigoje atliktas tyrimas, kurio **tikslas** – išsiaiškinti: 1) kaip studentai vertina įrankį *Hypal* ir galimybę jo aplinkoje gauti grįžtamąjį ryšį; 2) studentų nuomonę apie vertimo užduotis, jų turinį ir įvairovę. Tyrimo tikslui pasiekti pasirinktas anketinės apklausos metodas. Duomenys, surinkti apklausus 11 studentų, analizuoti kiekybiškai ir kokybiškai.

Vertimo mokymas(is) ir technologijos

Ir mokant(is) vertimo, ir dirbant vertėjo darbą šiuo metu neapsieinama be kompiuterinių technologijų. Be gana plačiai aprašytų, žinomų ir vertėjų naudojamų technologijų, tokių kaip internetas ar vertimo atmintys, šioje straipsnio dalyje kalbama ir apie tas technologijas, kurios gali praversti organizuojant vertimo mokymo(si) procesą. Vienas iš šiai technologijų grupei priskirtinų įrankių – tyrime panaudotas įrankis *Hypal* – taip pat pristatomas šioje dalyje.

Vertimo technologijos

L. Bowker (2002, cituojama iš Utkā & Bartušauskaitė, 2006, p. 20) visas vertime naudojamas technologijas apibendrina suskirstydama į tris grupes:

- žmogiškojo vertimo⁵⁰: klaidų tikrintuvai, tekstų redagavimo programos, internetas ir kt.;
- automatizuoto vertimo (angl. *computer-aided translation (CAT) tools*): vertimo atmintys⁵¹, tekstynų analizės priemonės, terminų tvarkymo sistemos, lokalizavimo programos ir kt.;
- automatinio vertimo (automatinio vertimo, kitaip mašininio vertimo, sistemos).

2006 m. atlikta apklausa rodo, kad iš visų kompiuterinių priemonių, kurias naudoja Lietuvos vertėjai, universalios kompiuterinės priemonės (internetas, teksto redaktoriai ir rašybos tikrintuvai) yra populiareesnės nei automatizuoto (vertimo atmintys, terminų duomenų bazės), nors jas savo darbe naudoja maždaug pusė apklaustų (ir didesnę darbo patirtį turinčių) vertėjų (Utkā & Bartušauskaitė, 2006, p. 32, 35). Iš automatizuoto vertimo priemonių vertėjai dažniausiai naudoja ir geriausiai vertina vertimo atmintis ir tekstynus.

Tekstynų panaudojimo galimybės vertėjų rengimo praktikoje yra plačiai aprašytos (Zanettin, Bernardini, & Stewart, 2003; Beeby, Rodriguez, & Sánchez-Gijón, 2009; Kübler & Aston, 2010 ir kt.). Kalbant apie automatizuoto vertimo priemones, skirtas tekstynų analizei, galima paminėti konkordavimo programas, dažninių žodžių sąrašų, raktinių žodžių generatorius, stabilijų junginių atpažinimo

⁵⁰ Pažūsis et al. (2014) šias priemones priskiria prie automatizuoto vertimo priemonių.

⁵¹ Terminą *vertimo atmintis* kaip angliškojo termino *translation memory* atitikmenį perimame iš Utkā & Bartušauskaitė. (2006). Pažūsis et al. (2014) vartojamas terminas yra *vertimo atmintinė*.

programas (lietuvių kalba žr. Utka, 2000). Kai kurie tekstynai yra laisvai prieinami vertėjams, tačiau jeigu reikalingus tekstynus vertėjams tenka kurti patiems, praverčia įrankiai, skirti tekstynui sukaupti (pvz., *WebBootCat* iš *SketchEngine*⁵² arba *CorpusCreator*⁵³ (Fantinuoli, 2015)). Sudaryti tekstynai gali būti analizuojami specialia programine įranga, skirta vienakalbio ar daugiakalbio tekstyno analizei (pvz., *WordSmith*⁵⁴, *AntConc*⁵⁵, *ParaConc*⁵⁶ ir kt.).

Kiek žinoma, specialios lietuvių vertėjų apklausos apie tekstynų naudojimą dar nėra atlikta, todėl čia remiamasi S. Bernardini (2006) aprašytu tyrimu, kurio metu apklausti 623 vertėjai profesionalai iš Didžiosios Britanijos, Prancūzijos, Vokietijos ir Italijos (9,2 % apklaustųjų sudarė studentai). Paaikškėjo, kad ieškodami informacijos elektroniniuose tekstuose vertėjai dažniausiai naudoja teksto tvarkyklę (pvz., *Word*) (65,9 %) ir tik nedaugelis (19 %) – konkordavimo programas. Nemažai vertėjų jau išbandę arba naudoja vienakalbius (originalo (23,1 %) ar vertimo kalbos tekstynus (26,1 %)), lygiagrečiuosius (19,7 %), specializuotus (15,3 %), palyginamuosius (13,6 %), be to, apie tekstynus vertėjai norėtų sužinoti daugiau: 78,6 % vertėjų domina specialieji tekstynai, 77,9 % aktualus terminų atpažinimas, o 82,4 % vertėjų norėtų daugiau sužinoti apie įvairius tekstynų naudojimo privalumus ir galimybes (plačiau žr. Bernardini, 2006, p.p. 19–20).

Dažniausiai minimos kelios priežastys, kodėl vertėjų praktikoje tekstynais naudojamosi palyginti retai arba ne tiek, kiek galima būtų tikėtis suvokiant jų pritaikymo galimybes. Tekstynų nauda praktikoje ne tokia akivaizdi, kaip, pavyzdžiui, vertimo atminčių, kurias profesionaliai dirbančiam vertėjui tenka naudoti vis dažniau arba visada, nes to reikalauja užsakovai, taip taupomas laikas. Be to, ne visi tekstynai laisvai prieinami, ne visų kalbų porų ar sričių tekstynų esama parengtų. Kaip rodo negausios apklausos, daugumai vertėjų tiesiog trūksta įgūdžių naudoti tekstynais, o ruošiant profesionalius vertėjus studijų programose skiriama nepakankamai dėmesio technologijoms.

⁵² <https://www.sketchengine.co.uk/>.

⁵³ <http://www.staff.uni-mainz.de/fantino/corpuscreator.html>.

⁵⁴ <http://www.lexically.net/wordsmith/>.

⁵⁵ <http://www.laurenceanthony.net/software.html>.

⁵⁶ <http://paraconc.com/>.

Technologijos, skirtos vertimo mokymui(si) organizuoti

Vertimo mokymo procese gausu užduočių, orientuotų į vertimą kaip produktą (*product-oriented method*) (Gile, 2009, p. 14). Atlikdami tokias užduotis studentai dažniausiai naudoja ankstesniame poskyryje aprašytas vertimo technologijas. Tačiau, ugdant profesionaliam vertėjui reikalingas kompetencijas, svarbu taip organizuoti mokymą, kad būtų ugdomas išmanymas apie principus, metodus ir strategijas, taikomus vertimo problemoms spręsti (*process-oriented approach*) (Gile, 2009, p. 14).

Elektroniniam mokymui skirtos technologijos. Siekiant, kad vertimo mokymo procese studentas įgautų daugiau savarankiškumo, išmanymo, kaip spręsti vertimo problemas, įgustų naudotis reikiama ištekliais, dėstytojui praverčia anksčiau aprašytos technologijos, pvz., tekstynai ir jų analizės priemonės. Tačiau, kuriant efektyviam mokymuisi tinkamą aplinką, verta išbandyti technologijas, kurios praverstų vertimo mokymo proceso tikslams. Tokioms technologijoms galima būtų priskirti universalią, nuotoliniam ir elektroniniam mokymui tinkamą programinę įrangą, pvz., virtualią mokymosi aplinką *Moodle* (apie *Moodle* taikymą vertėjų mokyme žr. Fictumova, 2005; Varela & José, 2007) ir specialesniems poreikiams sukurtus įrankius (pvz., lygiagrečiųjų ir besimokančiųjų tekstynų kūrimo įrankis *Hypal*, žr. Obrusnik & Thomas, 2015).

Elektroniniam mokymuisi naudojamos technologijos vertėjų mokymo procese naudingos tuo, kad teikia galimybių mokymo procesą organizuoti lanksčiai, kai: a) mokomasi savarankiškai; b) mokomasi kartu su dėstytoju ar kitu studentu; c) mokomasi grupėje (šios mokymo situacijos plačiau aptariamos Reinke, 2005). Mokymasis grupėje naujausiose vertimo mokymo teorijose laikomas efektyviu mokymo(si) metodu, nes žinios ir gebėjimai įsisavinami interakcijoje su kitais besimokančiais, o tai skatina studentus aktyviau dalyvauti mokymosi procese ir geriau jį suvokti (žr. *Communicative and Interactive Approach* – Gonzáles Davies, 2005, p.p. 67–68, taip pat *Social Constructivism* – Kiraly, 2000, cituojama iš Pym, 2011, p. 482).

Be to, kaip jau minėta, elektroniniam mokymuisi naudojamos technologijos tinka ir studento savarankiškam mokymuisi organizuoti. Pavyzdžiui, Espunya (2005) aprašytoje platformoje ED@T (*Digital Environment for the Autonomous Learning of Translation*) studentas gali pasirinkti užduotis, susijusias su skirtingais vertimo aspektais: atskirais vertimo reiškiniiais (kolokacijomis, metaforomis,

akronimais), skirtingų žanrų vertimo ypatybėmis. Čia siūlomi ir keli užduočių tipai: tekstų ar tekstų ištraukų vertimas vadovaujant dėstytojui, kelių vertimo variantų palyginimas ir kt. (plačiau žr. Espunya, 2005, p.p. 6–8).

Įrankio *Hypal* aprašymas⁵⁷. Pagrindinis *Hypal* kūrimo tikslas – suteikti tyrėjams priemonę lygiagretinti tekstus ir kurti lygiagrečiuosius bei besimokančiųjų tekstynus (Obrusnik, 2014; Obrusnik & Thomas, 2015). Kaip teigia Obrusnik and Thomas (2015), naudojant *Hypal* galima turėti vieną įrankį dviem funkcijoms atlikti: rinkti duomenis besimokančiųjų ir (ar) lygiagrečiajam tekstynui ir atlikti to tekstyno analizę panaudojant klaidų žymėjimo ir klaidų statistikos funkcijas. Taip tekstyno kaupimas, anotavimas ir analizė integruojama į modernų kalbos (vertimo) mokymo procesą (Obrusnik & Thomas, 2015).

Toliau bus aptariamos tik tos *Hypal* funkcijos, kurios buvo panaudotos tyrime. Prie *Hypal* prisijungiama prisiregistravus. Studentai ir dėstytojas dirba atskiroje aplinkoje (angl. *student interface*, *teacher interface*). Dėstytojas pirmiausia aprašo skiriamą užduotį (užduotis, laikas jai atlikti ir pan.) ir įdeda tekstą, kurį studentai turi versti.

The screenshot shows the Hypal error tagging interface. At the top, there's a green header with 'Error tagging' and the 'hypal' logo. Below the header, there's a navigation sidebar on the left with icons for 'Homepage', 'Task manager', 'Add/edit texts', 'Error tagging', 'Corpus search', 'Error statistics', 'Manage tasks', 'Compile', 'Corpus settings', 'Export', and 'Log out'. The main content area is titled 'Placement test >> Nova maturita - vysši úroveň'. It shows a 'NEW' button, a 'Change status' button, and a 'Generate permalink' button. Below this, there's a 'Last saved at 2014-09-14 13:13:39.940877' timestamp. The 'Error tagging:' section shows a 'Comment:' field with the text 'this is not right' and a 'Correction:' field with the text 'substitute phrase'. The main text area contains a paragraph about Sarah Bernhardt with various error tags. Below the text, there's a table of error statistics:

[VFT] Vera Fialova Error	Tagset	Count
[S] Substance		
[G] Grammatical		
	[G-CS] Case	[+]
	[G-GE] Gender	[+]
	[G-NU] Number	[+]
	[G-PR] Person	[+]

1 pav. Klaidų žymėjimas dėstytojo aplinkoje

⁵⁷ Už galimybę išbandyti įrankį *Hypal* dėkojame A. Obrusnik (Brno Masaryko universitetas), kuris pasirūpino, kad *Hypal* būtų galima naudoti dirbant anglų, vokiečių ir lietuvių kalbomis. Prieš žymint klaidas reikia atlikti tekstų morfologinį anotavimą (angl. *POS tagging*), todėl įrankį teko pritaikyti visoms minėtoms kalboms.

Gavęs visų užduotį atliekančių studentų vertimus, kiekvienne vertime dėstytojas žymi klaidas pagal klaidų taksonomiją, šiuo atveju – MeLLANGE klasifikaciją⁵⁸. Paskui persiunčia studentams. Kiekvienas studentas savo *Hypal* aplinkoje gali peržiūrėti sužymėtas klaidas (klaidos tipą, pasiūlytą vertimo variantą, komentarą).

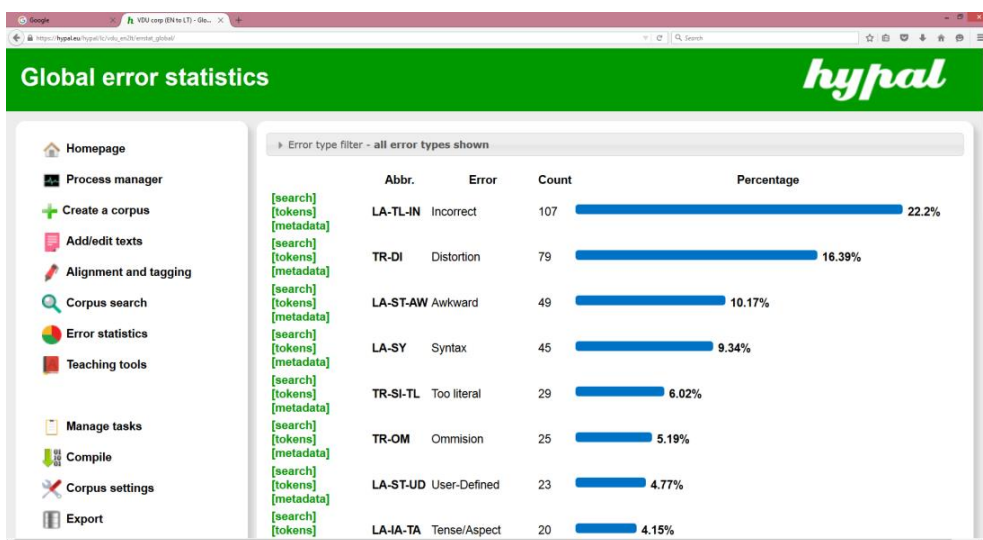
at wonderful [C-FA] job of yours – congratulations! I hope that I will get to be a translator as we re courses in transla
ot I would really rec
can [G-CS][S-CO] form
ey are used in an aut
earch. Also you [G-DM] can compile a list of collocations and make your language more fluen
also help you when using synonyms so that you take their connotations or semantic prosodi
[S-SP] like is that corpora differentiate between the text types of the source texts of the word
du a clue as to what is appropriate in what context. You should really consider using the corp

Error: Function appropriacy
Correction: work
Comment: be more formal

2 pav. Klaidų žymėjimas, matomas studento aplinkoje

Studentas, prisijungęs prie *Hypal*, savo aplinkoje gauna dėstytojo suformuluotą užduotį ir parsisiunčia tekstą, kurį turi išversti, vėliau savo vertimą persiunčia dėstytojui ir gauna tekstą su sužymėtomis klaidomis (žr. 2 pav.).

⁵⁸ <http://mellange.eila.jussieu.fr/annot.en.shtml>.

3 pav. Bendroji klaidų statistika, matoma dėstytojo aplinkoje

Dėstytojo aplinkoje yra galimybė sudaryti visą vienos vertimo užduoties klaidų statistiką (žr. 3 pav.), taip pat kiekvieno studento vertimo klaidų statistiką arba klaidų statistiką kiekvienai užduočiai. Tai svarbu, nes ir studentas, ir dėstytojas gali analizuoti, kur klystama dažniausiai, su kokiomis vertimo problemomis reikėtų dirbti daugiau. Dėstytojas, naudodamasis klaidų statistika, gali tiksliau planuoti ir grupės, ir atskirų studentų mokymą.

Apibendrinant galima teigti, kad vertimo mokymo procesas sudarytas iš įvairių dėstytojo ir studento veiklų. Vis daugiau ir įvairesnių technologijų gali būti efektyviai taikomos vykdant šias veiklas. Žinoma, įvairūs technologijų panaudojimo būdai priklauso nuo mokymo(si) tikslų, užduočių, dėstytojo ir studentų poreikių. Pavyzdžiui, studento atlikto vertimo vertinimas susijęs ir su vertimo klaidų nustatymu (atlieka dėstytojas), ir su vertimo klaidų analize (atlieka studentas). Įrankis *Hypal* gali būti naudojamas šioje konkrečioje studento ir dėstytojo veikloje. Kitoje straipsnio dalyje pristatome rezultatus tyrimo, kuriuo siekta įvertinti *Hypal* naudojimo naudą teikiant grįžtamąjį ryšį vertimo užduoties atliekantiems studentams.

Tyrimo metodika ir eiga

Vytauto Didžiojo universiteto *Taikomosios anglų kalbotyros* studijų programa ruošia plataus profilio anglų–lietuvių kalbų specialistus. Vienas

programos tikslų – „rengti aukštos kvalifikacijos vertėjus, įsisavinusius įvairių anglų ir lietuvių kalbų tekstų kūrimo, vertimo ir redagavimo principus, gebančius naudotis šiuolaikinėmis elektroninėmis terminų paieškos ir automatizuotomis vertimo atminties sistemomis“⁵⁹. Tyrimui atlikti pasirinktas šios studijų programos dalykas *Kontrastinė anglų–lietuvių stilistika*, kurio metu studentai mokomi atpažinti įvairių anglų ir lietuvių kalbų rašytinių tekstų struktūros, registro ir stiliaus ypatumus bei taikyti įgytas žinias verčiant skirtingų žanrų tekstus.

Respondentų aprašymas. Tyrime dalyvavo 11 *Taikomosios anglų kalbotyros* pirmojo kurso magistrantų (10 studentų ir 1 studentas). Studentų amžius – nuo 22 iki 40 metų. Tiriamieji yra baigę filologinės pakraipos bakalauro programas (tik viena studentė turi *Technikos kalbos vertimo* bakalauro kvalifikaciją) ir neturi profesionalaus vertėjo darbo patirties. Pirmajame studijų semestre studentams dėstomi teoriniai vertimo studijų pagrindai. Antrajame semestre pradėję lankyti dalyką *Kontrastinė anglų–lietuvių kalbų stilistika* studentai dar nėra įgiję pakankamai praktinių vertimo įgūdžių.

Tyrimo planavimas ir eiga. Tyrimas vyko keliais etapais. Pirmajame etape studentai buvo supažindinti su tyrimu, *Hypal* įrankiu ir jo galimybėmis, gautas sutikimas dalyvauti tyrime. Antrojo etapo metu atliktos trys skirtingų tekstų vertimo užduotys, naudojant *Hypal* įrankį. Per paskaitas studentai susipažino su spaudos, akademinės ir teisinės kalbos žanriniais ir registro ypatumais anglų ir lietuvių kalbomis, analizavo ir lygino įvairius tekstus. Aptarus tam tikrą žanrą, buvo skiriama namų darbų vertimo iš anglų į lietuvių kalbą užduotis, kurią tyrimo dalyviai turėjo atlikti per dvi savaites. Reikėtų pastebėti, kad vertimo užduotys nebuvo vertinamos pažymiu, tačiau įtrauktos į privalomų atsiskaityti darbų sąrašą (joms skirta 5 % iš 20 % semestro darbo įvertinimo). Gavę ištaisytus vertimus, studentai aptardavo iškilusias vertimo problemas ir gautus rezultatus. Trečiojo tyrimo etapo metu jie turėjo užpildyti anketas apie tai, kaip vertina *Hypal* įrankį ir atliktas vertimo užduotis.

Užduočių aprašymas. Vertimo užduočių žanrų specifiką lėmė studijų dalyko turinys, kuriame daug dėmesio skiriama anglų ir lietuvių kalbos spaudos, akademiniais ir teisiniais tekstams palyginti. Analizuoti tekstai trumpai apibūdinti 1 lentelėje.

⁵⁹ <http://www.vdu.lt/lt/study/program/show/91/>.

Verstų tekstų aprašymas

Tekstai	Žanrai	Šaltiniai	Žodžių skaičius
Spaudos	Mokslo populiarinimo straipsnio ištrauka	<i>National Geographic</i> (2015 02) <i>National Geographic Lietuva</i> (2015 02)	167
Akademinis	Mokslinio straipsnio santrauka	<i>Kalbų studijos</i> 2013 (23)	224
Teisinis	Sutarties ištrauka	<i>Asmeniniai archyvai</i>	231

Atrenkant originalius (anglų k.) ir verstus (lietuvių k.) tekstus siekta, kad jie būtų paimti iš patikimų šaltinių, rašyti gimtakalbių, versti ar redaguoti profesionalų. Tekstų imtis – ištrauka ar pastraipa, neviršijanti 300 žodžių skaičiaus. Toks sprendimas priimtas siekiant nepažeisti autorių teisių įstatymo: dažniausiai minima, kad akademiniams tikslams galima naudoti tekstų ištraukas neviršijančias 300 žodžių arba 40 eilučių (Abovyan, 2014, p. 70). Nors tekstai trumpi, juose pakankamai atsiskleidžia skirtingų kalbų stiliaus ktoniškas, specifiniam žanrui būdingi terminai, kolokacijos, kiti sintaksės, leksikos bei gramatikos ypatumai, reikalaujantys skirtingų vertimo sprendimų.

Hypal aplinkoje studentai galėjo matyti užduoties aprašymą (*Išverskite tekstą į lietuvių kalbą laikydamiesi atitinkamų žanro ir rašymo stiliaus reikalavimų*), įkeltą tekstą (originalą anglų kalba) ir užduočiai atlikti skirtą laiką. Gavę ištaisytus vertimus, matė originalų tekstą ir savo vertimą, kuriame klaidos būdavo sužymėtos pagal *Hypal* aplinkoje įdiegtą MeLLANGE klaidų klasifikaciją. Spustelėję žymeklį ant klaidą žyminčio simbolio, studentai matydavo klaidos tipą, taisymą (pasiūlytą vertimo variantą) ir (ar) komentarą (žr. 2 lentelę).

Klaidų žymėjimo pavyzdys

Originalas	A guy with a gray ponytail on a stand-up paddleboard.
Studento vertimas su pažymėtomis klaidomis	...vaikinas su [LA-TL-IN] pilka arklio uodega [X] – ant stovimos irkluojamos banglentės.
Matomas komentaras	<i>Klaida (-os) (Error(s))</i> : Incorrect lexis and terminology (klaidingas leksikos vertimas) <i>Taisymas (Correction)</i> : žilus plaukus susirišęs vyriškis <i>Komentaras (Comment)</i> : iškraipyta originalo mintis

Reikėtų pastebėti, kad studentai iš anksto buvo supažindinti su MeLLANGE taksonomijos simbolių reikšmėmis ir galėjo patys pasitikrinti klaidų tipus. Jeigu klaidos buvo akivaizdžios ar kartojosi, jos nebuvo papildomai taisomos ar komentuojamos, tik pažymimos.

Anketos aprašymas. Semestro pabaigoje tyrimo dalyvių buvo paprašyta anonimiškai užpildyti anketą. Anketą sudarė atviro ir uždaro tipo klausimai: klausimai apie įrankį *Hypal* (ankstesnė studentų patirtis taikant vertimui skirtus kompiuterinius įrankius ir programas, naudojimąsi *Hypal* įrankiu, klaidų anotavimas) ir klausimai apie praktines užduotis. Uždaro tipo klausimai buvo vertinami naudojant penkių (pvz., 1 – „labai naudinga“, 2 – „naudinga“, 3 – „iš dalies naudinga“ 4 – „nelabai naudinga“, 5 – „visai nenaudinga“) ir trijų (pvz., „visada aišku“, „kartais neaišku“, „niekada neaišku“) balų skales. Duomenys apdoroti kiekybiškai, apskaičiuojant procentinį vidurkį, ir kokybiškai, analizuojant ir apibendrinant atsakymus į atvirus klausimus.

Studentų apklausos rezultatų aptarimas

Anketos rezultatų aptarimą galima išskirti į *Hypal* įrankio ir atliktų užduočių vertinimą. Kaip minėta, išbandyti *Hypal* nuspręsta dėl klaidų žymėjimo funkcijos, kuri aktuali teikiant grįžtamąjį ryšį.

***Hypal* įrankio vertinimo analizė**

Dauguma tyrimo dalyvių (82 %) neturėjo vertimo technologijų naudojimo patirties, išskyrus 2 studentus (minimi tokie įrankiai kaip *Trados*; *Trados 2009*, *CAT*, etc.). Pastebėta, kad naudotis įrankiu *Hypal* buvo labai paprasta (55 %), paprasta (36 %) ir iš dalies paprasta (9 %). Į klausimą „Ar manote, kad naudinga naudoti *Hypal* mokymosi tikslams?“ studentai atsakė taip: 55 % manė, kad labai naudinga, 18 % – naudinga, 18 % – iš dalies naudinga. Vieno studentas mano, kad nenaudinga.

Studentų paprašyta pakomentuoti, kuo *Hypal* naudingas mokantis vertimo. Kaip ir buvo galima tikėtis, pusė respondentų pabrėžė, kad didžiausia nauda ta, kad studentas gali matyti ir analizuoti savo klaidas, matyti komentarus prie klaidos. Komentarai, paaiškinimai ir pateikti galimi teisingi vertimo variantai labai vertingi. Studentų nuomone, kai matai, kur suklydai, „tai padeda analizuoti savo

klaidas ir ieškoti tinkamesnių variantų“. Du tyrimo dalyviai pabrėžė, kad įrankis naudingas dėl galimybės aiškiau atskirti dažniau pasitaikančias klaidas.

Domėtasi, kiek studentams buvo naudinga, kad dėstytojas žymėjo klaidas tekste pagal tam tikrą klaidų klasifikaciją. Daugumai studentų toks žymėjimo būdas pasirodė naudingas (labai naudinga – 55 %, naudinga – 18 %), 2 studentai atsakė, kad jiems klaidų klasifikavimas buvo iš dalies naudingas (18 %), vieno studento nuomone, visai nenaudingas. Paprašius įvertinti pačią klaidų klasifikaciją, studentų nuomonės pasiskirstė taip: labai naudinga – 36 %, naudinga – 18 %, iš dalies naudinga – 36 %, nenaudinga – 10 %. Bendros studentų diskusijos su dėstytoja atskleidė, kad klaidų taksonomijos pasirinkimui derėtų skirti daugiau dėmesio⁶⁰.

Atsakydami į atvirą klausimą, kuo *Hypal* naudingas mokantis vertimo, pusė studentų minėjo galimybę prie pažymėtos klaidos matyti ir komentarą. Anketoje buvo ir atskiras klausimas „Kiek jums buvo naudinga, kad prie kiekvienos klaidos galėjote matyti ne tik įvardytą klaidos tipą („error“), bet ir „correction“ bei „comment“?. 6 studentai (55 %) atsakė, kad labai naudinga, 4 studentai (36 %) – naudinga, o 1 studentas – nenaudinga. Taip pat norėta sužinoti, ar kiekvienu atveju reiktų nurodyti ne tik pačią klaidą, bet ir galimą jos ištaisymą bei detalesnį komentarą. Visi respondentai pritarė, kad klaidas būtina nurodyti visais atvejais, svarbu matyti jų taisymus. Kita vertus, nors didžioji dalis studentų (70 %) norėtų matyti papildomos informacijos apie padarytą klaidą ir jos taisymą, pastebima, kad tam kartais komentarai nėra būtini (pavyzdžiui, kai klaidos pobūdis yra akivaizdus arba kartojasi tos pačios klaidos).

Nemažai studentų (80 %) pažymėjo, kad kartais informacijos apie klaidą nepakakdavo ir reikėdavo papildomos dėstytojos konsultacijos. Minimos kelios neaiškumų priežastys. Daugiausiai studentų (60 %) norėtų matyti ne tik įvardintą klaidos tipą, bet ir detalią dėstytojo paaiškinimą (*Kartais būdavo neaišku, nebūdavo komentarų (pvz., error: distortion, awkward, etc.). Manau, kad prie klaidų (errors) reiktų nurodyti ir komentarus (comments), kad studentams nekiltų neaiškumų.*). Daliai studentų (30 %) neaiškumų kilo dėl nepakankamo įsigilino į *MeLLANGE* klaidų žymėjimą ir simbolių reikšmes (*Nebuvo aišku ką reiškia „awkward“ vertimas; Jeigu paaiškinant yra naudojamas nežinomas terminas.*) Studentai pastebėjo (10 %) *Hypal* įrankio klaidų žymėjimo trūkumą, kai tam tikras sakinio fragmentas

⁶⁰ Šiems klausimams aptarti skirtas atskiras straipsnis (Vaičėnienė, Kovalevskaitė, rengiama spaudai).

gali būti priskirtas tik vienai klaidai (*Kartais būdavo sunku suprasti, kodėl keli komentarai parašyti prie tos pačios klaidos*). Pavyzdžiui, pažymėjus dalį sakinio su klaidinga sintakse, leksikos klaidos toje sakinio dalyje lieka neištaisytos. Jas galima nurodyti tik rašant komentarą, tačiau atskirai pažymėti tokių klaidų nėra galimybės. Žinoma, tokie netikslumai gali turėti įtakos klaidų statistikos rezultatams. Iš studentų pastabų matyti, kad grįžtamasis ryšys yra ypač svarbus: vien tik nurodyti klaidas neužtenka, norima, kad dėstytojas išsamiai pagrįstų savo nuomonę.

Nors studentų vertinimai įvairuoja, matome, kad dauguma tyrimo dalyvių labai teigiamai ar teigiamai vertina *Hypal* įrankį bei mano, kad išmokti juo naudotis nereikia papildomų įgūdžių. Ypač vertinamas grįžtamasis ryšys, tačiau norima išsamesnės klaidų analizės.

Vertimo užduočių vertinimo analizė

Apklausiant studentus norėta sužinoti, kaip jie vertina užduotis, kokius kitų žanrų tekstus jie norėtų versti, kaip atliktos užduotys prisidėjo prie vertėjo įgūdžių formavimo. Kaip rodo apklausos rezultatai, didžioji dalis studentų teigiamai įvertino užduotis (žr. 3 lentelę).

Spaudos ir akademinio tekstų aktualumą dauguma studentų vertino kaip labai naudingą ar naudingą (91 %). Kita vertus, parinktas teisinis tekstas studentams atrodė ne toks reikalingas, jo vertimą kaip labai aktualų ar aktualų pažymėjo 64 % apklaustųjų. Panašūs atsakymai ir vertinant verstų žanrų įvairovę. Rezultatai rodo, kad spaudos ir akademinio žanrų vertimas atitinka studentų lūkesčius (atitinkamai 91 % ir 100 % apklaustųjų vertina šių žanrų vertimą kaip labai naudingą ar naudingą). Teisinio teksto vertimas atrodė tinkamas 73 % ir iš dalies tinkamas 27 % apklaustųjų. Žemesnį teisinio teksto vertinimą galėjo lemti praktinių teisinės kalbos vertimo įgūdžių ir teorinių žinių stoka. Su publicistine ar akademinė kalba studentai paprastai būna susipažinę ankstesnių studijų ar kursų metu; šie žanrai, skirtingai nei teisinė kalba, dažni jų kasdienėje aplinkoje. Dvieju ar trijų savaičių, skirtų teisinių tekstų vertimui, nepakanka, todėl daliai studentų šio žanro vertimo užduotis galėjo atrodyti ne tokia aktuali ar reikalinga, reikalaujanti per daug pastangų ir daugiau specialių teisinių tekstų vertimo įgūdžių.

Studentų atsakymai apie užduočių tinkamumą

Klausimas	Atsakymai	Spaudos tekstas	Akademinis tekstas	Teisinis tekstas
Užduoties aktualumas	Labai naudinga	55 %	73 %	46 %
	Naudinga	36 %	18 %	18 %
	Iš dalies naudinga	9 %	9 %	18 %
	Nenaudinga	0 %	0 %	18 %
	Visai nenaudinga	0 %	0 %	0 %
Žanrų įvairovė	Labai naudinga	73 %	64 %	46 %
	Naudinga	18 %	36 %	27 %
	Iš dalies naudinga	9 %	0 %	27 %
	Nenaudinga	0 %	0 %	0 %
	Visai nenaudinga	0 %	0 %	0 %
Užduoties ilgis	Labai tinkamas	55 %	55 %	46 %
	Tinkamas	18 %	18 %	27 %
	Iš dalies tinkamas	27 %	9 %	27 %
	Netinkamas	0 %	18 %	0 %
	Visai netinkamas	0 %	0 %	0 %
Sudėtingumas	Per lengva	0 %	0 %	0 %
	Tinkama	82 %	90 %	90 %
	Per sunku	18 %	9 %	9 %

Studentų buvo prašoma pasiūlyti aktualių žanrų, kuriuos jie norėtų mokytis versti. Vienas respondentas pažymėjo, kad nenorėtų versti kitokio žanro tekstų, o kitų studentų atsakymai parodė, kad norima susipažinti su kuo įvairesnio pobūdžio tekstais, kuriuos gali tekti versti ateityje. Respondentų atsakymus apie siūlomų versti tekstų tipų įvairovę galima būtų suskirstyti į keletą kategorijų (žr. 4 lentelę).

Studentų siūlomi tekstų tipai

Nr.	Kategorija	Išvardyti pavyzdžiai	Patvirtinantys teiginiai
1	Grožinė literatūra	<i>Meniniai tekstai, literatūriniai, menai, literatūra</i>	<i>Literatūrinius, publicistinius, etc. Tai gali būti ištraukos iš populiarių knygų...</i>
2	Specializuoti tekstai	<i>Medicinos tekstai, turizmas, informacinės technologijos, verslo pusė</i>	<i>Tekstus, susijusius su turizmu arba su tam tikromis specifinėmis sritimis,...</i>
3	Publicistika	<i>Pramoginiai žanrai, straipsniai iš laikraščių, interneto, reklama</i>	<i>Žinutes, naujienas... Naudinga viskas, kas aktualu šiai dienai kasdieniame gyvenime.</i>
4	Nesukonkretinta, įvairių tekstų vertimas	<i>Istorija, politika</i>	<i>Visuomet yra naudinga išbandyti naujoves. Manau, kad kiekvienas žanras vertėjui yra svarbus, norint jį išversti tinkamai.</i>

Studentų nuomone (46 %), įdomiausia būtų versti grožinės literatūros tekstus. Taip pat išskiriamas specializuotų tekstų vertimas (36 %), ypač medicinos tekstai. Dalis studentų (27 %) teigia, kad būtų naudinga dar daugiau gilintis į įvairius spaudos žanrus (*Norėčiau pabandyti versti ne tik mokslo populiarinimo straipsni, bet ir pramoginio žurnalo tekstą.*). Kai kurie respondentai (27 %) nurodė ne konkrečius žanrus ar tekstų tipus, bet juos dominančias sritis (*Visus, kurių gali prireikti ateityje. Pvz., istorinius, politinius...*). Įdomu pastebėti, kad tyrimo dalyviai nemini techninių tekstų vertimo, gana dažnai abstrakčiai kalba apie konkrečią vertėjo specializaciją, rinkęsi mokytis versti tekstus pagal asmeninį suinteresuotumą, o ne rinkos poreikį.

Kaip minėta, vertimui buvo parinkti trumpi tekstai (pastraipos apimties). Nors nemaža studentų dalis tokį pasirinkimą vertino kaip labai tinkamą ar tinkamą (73 %), dalis studentų (27 %) įsitikinę, kad toks tekstų ilgis yra tik iš dalies tinkamas ar netinkamas; verčiant ne ištraukas, o pilnus ar ilgesnius tekstus galima būtų įgyti daugiau praktinių įgūdžių, taikyti žinias apie struktūrinius tekstų ypatumus. Atsakymai apie užduočių sudėtingumą pasiskirstė panašiai – daugumai atrodė, kad parinktos užduotys atitiko jų pasiruošimą ir žinias, nebuvo per lengvos. Įdomu tai, kad dalis studentų (18 %) mokslo populiarinimo tekstą įvertino kaip sudėtingiausią. Kadangi vertimui parinkti tekstai buvo gana trumpi, jiems išversti skirta pakankamai laiko, o užduotys nebuvo vertinamos pažymiu. Norėta sužinoti,

kaip studentai vertino tokį praktinio darbo krūvio paskirstymą per semestrą: ar norėtų daugiau vertimo užduočių, ar jų kiekis buvo pakankamas. Paaiškėjo, kad 90 % apklaustųjų darbo krūvis buvo tinkamas, o 9% norėtų daugiau tokio pobūdžio užduočių.

Vienas pagrindinių *Kontrastinės anglų–lietuvių kalbų stilistikos* kurso tikslų – supažindinti studentus su tokių pačių žanrų struktūriniais, kalbiniais ir stiliaus panašumais bei skirtumais tekstuose originalo kalba ir verčiant į kitas kalbas. Todėl apklausiant siekta išsiaiškinti, ar studentams svarbu žinoti žanrų ir stilių ypatybes originalo ir vertimo kalbose. Atsakymai rodo, kad net 82 % studentų mano, kad tokios žinios yra labai svarbios prieš pradėdant versti ir tik 18 % mano, kad suvokti žanrų ypatumus yra tik iš dalies svarbu.

Užduodant klausimą „Kokių vertėjui svarbių įgūdžių galima įgyti atliekant tokio pobūdžio užduotis?“ siekiama išsiaiškinti, kaip studentai supranta vertėjo kompetencijas ir jų ugdymą. Rezultatų analizė rodo, kad matoma įvairiapusė vertimo užduočių naudą tobulinant vertimo įgūdžius (žr. 5 lentelę).

5 lentelė

Studentų nuomonė apie vertėjo kompetencijos ugdymą atliekant vertimo užduotis⁶¹

Nr.	Ugdomi įgūdžiai	Patvirtinantys teiginiai
1	Žanro reikalavimų išmanymas	<i>Pagrindinis įgūdis – panaudoti žinias, susijusias su žanrų ir stiliaus ypatybėmis.</i>
2	Kalbos įgūdžių tobulinimas	<i>...išmokti naujų žodžių, kolokacijų būdingų tam tikrų žanrų tekstams.</i>
3	Darbų paskirstymo ir darbo disciplinos gerinimas	<i>Išmokti atlikti darbą laiku... Atidumo, kruopštumo...</i>
4	Duomenų paieškos metodų tobulinimas	<i>Galima plėsti terminų banką (privatų); taip pat tobulinami paieškos įgūdžiai, vis lengviau ieškoti reikiamų terminų.</i>

Nemažai studentų (64 %) pastebėjo, kad skirtingų tekstų tipų vertimas ir palyginimas leido jiems geriau įsisavinti teorines žanrų reikalavimų žinias ir taikyti jas praktikoje (*...mokėjimas įsisavinti žanro terminus, teksto stiliaus suvokimas ir gebėjimas jį perteikti išverstame tekste.*). Taip pat minima, kad atliktos užduotys gali padėti praplėsti kalbinę kompetenciją (27 %), ugdyti savikontrolę (18 %) bei duomenų paieškos įgūdžius (9 %).

⁶¹ Įgūdžiai išvardyti nuo dažniausiai iki rečiausiai paminėto.

Baigiamojoje anketos dalyje respondentų buvo paprašyta pasirinktinai pateikti savo pastabas ir pasiūlymus apie vertimo užduotis ir jų organizavimą dirbant su *Hypal* įrankiu. Siekta sužinoti bendrą atliktų užduočių vertinimą ir studentų lūkesčius. Į klausimą atsakė 8 studentai. Nors dalis pastabų susijusios su jau anketoje aptartais klausimais, nemažai komentarų rodo, kad studentai norėtų daugiau tokio pobūdžio praktikos. Dalyje komentarų dar kartą paminima, kad tiek užduotys, tiek darbas su *Hypal* įrankiu buvo įdomus ir naudingas (50 %) (*Man tikrai labai patiko naudotis Hypal įrankiu. Buvo tikrai naudinga ir įdomu; Užduotys buvo labai naudingos...*). Taip pat teigiamai vertinama žanrinė verstu tekstų įvairovė (25 %) (*Aktualūs tekstai skatina domėtis specifinių žanrų ypatybėmis; ...mokymasis man padėjo suprasti tekstus ir jų paskirtį, o taip pat įsisavinti teksto stilių.*). Kita vertus, studentai siūlo ilginti vertimo užduotis, didinti jų skaičių bei žanrų įvairovę, leisti studentui pasirinkti iš kelių galimų žanrų ar tekstų (50 %) (*Užduotys buvo labai naudingos, tačiau kai kurių norėjosi šiek tiek ilgesnių, pvz., akademinio teksto. Santrauka yra dažniausiai verčiama dalis, tačiau jei reiktų versti visą straipsnį, būtų sunkiau, nes praktikos turime mažiau; Siūlyčiau studentams duoti daugiau tokių užduočių su įvairių žanrų tekstais. Galbūt juos net įvertinti; Tekstus būtų galima pateikti kelių žanrų ir leisti pasirinkti, kuris studentui naudingesnis.*). Pastebima, kad per paskaitas galima būtų skirti dar daugiau dėmesio atliktoms užduotims aptarti bei individualioms konsultacijoms (11 %) (*Paminėti ką studentai padarė gerai / blogai ir ką reiktų keisti, kaip tinkamai parinkti žodžius, kolokacijas verčiant; analizuoti panašius tekstus, kas jiems yra būdinga.*). Apibendrinant galima teigti, kad studentams aktualu tikslingai naudoti technologijas, aktyviai dalyvauti vertimo mokymo procese ir sulaukti grįžtamojo ryšio.

Išvados

Tyrimu siekta išsiaiškinti, (1) kaip studentai vertina įrankio *Hypal* taikymą viename iš vertimo mokymo etapų, – teikiant grįžtamąjį ryšį, bei (2) kokia studentų nuomonė apie praktines vertimo užduotis, skirtas ugdyti suvokimą apie žanrų ypatybes anglų ir lietuvių kalbose. Studentų teigimu, naudotis *Hypal* įrankiu nebuvo sudėtinga, teigiamai vertinama galimybė matyti, kur ir kokia klaida padaryta, apsvarstyti dėstytojo pasiūlytą vertimo variantą, matyti komentarus prie klaidos. Reiktų pastebėti, kad dalis studentų mano, jog *Hypal* aplinkoje matomų

vertimo klaidų komentarų nepakanka, norima dar išsamesnio paaiškinimo ir individualaus klaidų aptarimo su dėstytoju arba daugiau laiko tinkamiems ir netinkamiems vertimo sprendimams aptarti.

Tyrimo dalyviai pastebėjo *Hypal* įrankio klaidų žymėjimo trūkumą, kai tam tikrą sakinio fragmentą pažymėjus kaip vieną klaidos tipą, kitos klaidos tame pačiame fragmente žymėti jau negalima. Be to, paaiškėjo, kad būtina skirti daugiau laiko pasirenkant klaidų klasifikaciją, pasinaudoti galimybe pakoreguoti klasifikaciją savo kategorijomis. Žinoma, dėl negausaus tyrimo dalyvių skaičiaus būtų tikslinga atlikti daugiau tyrimų, apklausti studentus dėl kitų *Hypal* įrankio funkcijų, pvz., statistinės individualių ir grupės vertimo klaidų analizės, taip pat išbandyti kitas tas pačias funkcijas turinčius įrankius.

Parinktų versti žanrų įvairovė vertinama teigiamai. Pastebima, kad tokio pobūdžio užduotys padeda geriau suvokti įvairių anglų ir lietuvių kalbų žanrų registro ir stiliaus ypatumus bei skirtumus, pritaikyti teorines žinias praktikoje. Matyti studentų noras aktyviau dalyvauti vertimo mokymo procese, individualių užduočių formavimo poreikis: siūloma didinti užduočių skaičių, norima versti kuo įvairesnio pobūdžio tekstus, kurių ilgį ar žanrą galima būtų pasirinkti.

Atsižvelgiant į poreikį integruoti technologijų taikymą vertimo studijose, aktualu analizuoti ne tik studentų, bet ir dėstytojų nuomonę apie vertimo mokymui(si) skirtų technologijų privalumus ir trūkumus. Naudodamas įrankius, dėstytojas, tikėtina, galėtų aiškiau ir greičiau teikti grįžtamąjį ryšį studentams palyginti su įprastais vertimo darbų taisymo būdais (taisant ranka, naudojant MS *Word* ir pan.). Klaidas žymint pagal tam tikrą sistemą grįžtamasis ryšys yra aiškiau struktūruotas, o elektroniniame formate tekstai su pažymėtomis klaidomis patogiai saugomi, todėl prireikus analizuojami iš naujo. Jeigu grįžtamąjį ryšį galima būtų teikti patogiau ir greičiau, tikėtina, kad tai padėtų ne tik geriau organizuoti savarankišką vertimo mokymą, bet ir didinti praktikos užduočių kiekį ir jų įvairovę.

Literatūra

Abovyan, A. (2014). *Challenges of Copyright in the Digital Age: Comparison of Implementation of the EU Legislation in Germany and Armenia*. Herbert Utz Verlag.

Ambrasas-Sasnava, K. (1978). *Vertimo mokslas*. Vilnius: Mokslas.

Ambrasas-Sasnava, K. (1984). *Vertimo tyrinėjimai*. Vilnius: Mokslas.

- Armalytė, O. & Pažūsis, L. (1990). *Vertimo teorijos pradmenys*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.
- Beeby, A. (2000). Evaluating the Development of Translation Competence. In Ch. Schäffner & B. Adab (Eds.), *Developing Translation Competence* (pp. 185–198). Amsterdam: John Benjamins.
- Beeby, A., Rodriguez, P. & Sánchez-Gijón, P. (2009). *Corpus Use and Translating*. Amsterdam: John Benjamins.
- Bernardini, S. (2006). Corpora for Translator Education and Translation Practice: Achievements and Challenges. In *Proceedings of LREC 2006. 5th Language Resources and Evaluation Conference* (pp. 17–22). Paris: ELRA [PDF document]. Retrieved from: http://mellange.eila.jussieu.fr/bernardini_lrec06.pdf.
- Espunya, A. (2005). ED@T: Digital Resources for Translator Training Based on Learning Objectives. *eCoLoRe/MeLLANGE Workshop: Resources and Tools for e-Learning in Translation and Localisation*, University of Leeds, UK, 21–23 March, 3–9.
- Fantinuoli, C. (2015). Design and Development of a Freeware Text Analysis Tool for Translation Tasks. *IV International Conference on Corpus Use and Learning to Translate (CULT)*, Alicante, 27–29 May 2015.
- Fictumova, J. (2005). E-learning for Translators and Interpreters (The case of CMS Moodle). *eCoLoRe/MeLLANGE Workshop: Resources and Tools for e-Learning in Translation and Localisation*, University of Leeds, UK, 21–23 March, 16–18.
- Gile, D. (2009). *Basic Concepts and Models for Interpreter and Translator Training*. Amsterdam: John Benjamins.
- González Davies, M. (2005). Minding the Process, Improving the Product: Alternatives to Traditional Translator Training. In M. Tennynt (Ed.) *Training for the New Millennium. Pedagogies for Translation and Interpreting* (pp. 67–82). Amsterdam and Philadelphia: Benjamins. *Hypal* Homepage: <https://hypal.eu/hypal>.
- Kübler, N. & Aston, G. (2010). Using Corpora in Translation. In M. McCarthy & A. O'Keefe (Eds.), *The Routledge Handbook of Corpus Linguistics* (pp. 505–515). London: Routledge.
- Leonavičienė, A. (2010). *Vertimo atodangos: teorija ir praktika (prancūzų-lietuvių kalba)*. Kaunas: Technologija.

- Li, D. (2002). Translator Training: What Translation Students Have to Say. *Meta: Translators' Journal*, vol. 47, no. 4, 513–531.
- Maskaliūnienė, N. & Kaminskienė, L. (2012). Bendrosios kompetencijos ir vertėjų rengimas. *Vertimo studijos*, 5, 113–130.
- Obrusnik, A. & Thomas, J. (2015). Hypal: a Web-based Modular Tool for Creating Parallel and Error-Annotated Corpora. *EUROCALL 2015*, Padova, 26–29 August 2015.
- Obrusnik, A. (2014). Hypal: A User-Friendly Tool for Automatic Parallel Text Alignment and Error Tagging. *Eleventh International Conference Teaching and Language Corpora*. Lancaster, 20–23 July 2014.
- Pažūsis, L. (2014). *Kalba ir vertimas*. Vilnius: Vilniaus universitetas.
- Pažūsis, L., Maskaliūnienė, N., Darbutaitė, R., Klioštoraitytė, R., Mankauskienė, D., Miškinienė, I. & Paura, M. (2014). *Vertimo studijų žodynas*. Prieiga internete:
http://www.esparama.lt/es_parama_pletra/failai/ESFproduktai/2014_Vertimo_studiju_zodynas.pdf.
- Pym, A. (2011). Training translators. In K. Malmkjaer & K. Windle (Eds) *The Oxford Handbook of Translation Studies* (pp. 475–489). Oxford: Oxford University Press.
- Reinke, U. (2005). Some Reflections on Computer-Mediated Communication in Translator Training. *eCoLoRe/MeLLANGE Workshop: Resources and Tools for e-Learning in Translation and Localisation*, University of Leeds, UK, 21–23 March, 10–15.
- Secară, A. (2005). Translation Evaluation – a State of the Art Survey. *eCoLoRe/MeLLANGE Workshop: Resources and Tools for e-Learning in Translation and Localisation*, University of Leeds, UK, 21–23 March, 39–44.
- Utkā, A. (2000). Kalbinė įranga ir jos galimybės. *Darbai ir dienos*, 24, 275–285.
- Utkā, A. & Bartušauskaitė, L. (2006). Automatizuoto vertimo priemonės. *Darbai ir Dienos*, 45, 19–39.
- Vaičėnienė, J. & Kovalevskaitė, J. (rengiama spaudai): *Klaidų žymėjimo būdai vertinant studentų vertimus: MeLLANGE klaidų taksonomijos atvejo analizė*.

Varela, S. & José, M. (2007). 'How New Technologies Improve Translation Pedagogy', *Translation Journal. Translation Education*, 11(4). Elektorninė prieiga: <http://translationjournal.net/journal/42technology.htm>.

Zanettin, F., Bernardini, S. & Stewart, D. (eds.) (2003). *Corpora in Translator Education*. Manchester: St. Jerome.

Jolanta Kovalevskaitė

Vytautas Magnus University, Lithuania; j.kovalevskaite@hmf.vdu.lt

Jurgita Vaičėnienė

Vytautas Magnus University, Lithuania; j.vaicenoniene@hmf.vdu.lt

**THE USE OF TECHNOLOGY IN TEACHING AND LEARNING
TRANSLATION: STUDENT OPINION SURVEY**

Summary. The topic of translation teaching and learning is particularly important for teachers involved in translator training who have to convey the competencies required by the current translation services market. In Lithuania, the topic of translation teaching and learning has not received enough attention so far. There is an evident lack of research which would present contemporary translation teaching methods based on the application of technologies, explore the student needs and possibilities of increasing translation practice and feedback. This research aimed to find out students' opinion about (1) the use of *Hypal* tool (Obrusnik & Thomas, 2015) in translator training and (2) their evaluation of translation tasks performed using this tool. The study involved 11 graduate students of Applied English Linguistics programme at Vytautas Magnus University. The questionnaire method was used and qualitative and quantitative analysis of students' responses was carried out. Students agree that the use of *Hypal* can enhance translation teaching and learning. The possibility for each student to see individual mistakes, their types and explanations and translation solutions is seen as especially useful. Translation tasks performed in *Hypal's* environment are also evaluated positively as they allow the students to better understand cross-cultural, register and stylistic peculiarities of different genres. Students offer to increase the number of tasks, to translate a greater variety of genres and would like to individually choose the type or length of the text according to the needs. In general, it can be stated that the application of *Hypal* tool in translator training may help the teacher to organize independent student learning in a more efficient way, to increase the number and diversity of practical assignments and provide students with efficient feedback on their translations.

Keywords: translation teaching and learning, technology in translation teaching, *Hypal*.